

ענין טהרת המקוה

בהמלצת ובהסכמת מרן הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א ומרן הגאון ר' שמואל אוירבך שליט"א

להחזיר העטרה ליושנה ולהקים דעת מוריננו הגר"א מוילנא זצוק"ל שהוהיר מאד על טבילת מקוה וכלשון תלמידו הגאון ר' ישראל משאקלוב ז"ל (בספרו פאת השולחן), "טבילת בע"ק היה מזהיר מאוד לטבול", ולתקן הטעות שנשרשה ברבים מאתנו שרבותינו גדולי וגאוני ליטא לא החשיבו ולא הקפידו על ענין זה, וכאילו שאין זה במסורתנו.

גליון זה היה למראה עיני מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א, ושיבת אותה ואמר בזה"ל: "ס'איז זייער א גוטע זאך" (זה דבר מאד טוב), והוסיף ואמר שהוא נותן ברכה להצלחתה, ושאפשר לכתוב שהוא בהסכמתו ובהמלצתו. ושאלו למרן שליט"א אם יש ביטול תורה בטבילת מקוה, ואמר בזה"ל "תורה דארף מען לערנען בקדושה וטהרה, ס'איז גישט דא קיין ביטול תורה, ס'איז קיום התורה" (תורה צריכים ללמוד בקדושה וטהרה, ואין ע"ו ביטול תורה אלא קיום התורה), אמנם הדגיש דאין כוונתו מצד ההלכה, אלא מצד גודל חשיבות הענין, דכבר דנפסק בשו"ע דאין חיוב בדבר. לשון זה היה למראה עיני מרן שליט"א ואמר עליה: "גוט געשריין" (כתבת טוב)

וצפית אותו זהב טהור - ומפני מה נאמר בו וצפית אותו זהב טהור, מפני שהתורה נתונה בתוכו, והרוצה ללמוד תורה ילמד בטהרה. (לשון מחדש ספרות ויתרות)

ספר פלא יועץ

טהרה מניח האדם לכל דבר שנקדושה ומאחר שטהרת הגוף גורם טהרת הנפש הנה כי כן ראוי לזהר מאוד שטהרת הגוף אולי יוכל להמזיק צמורה ויראה והאזהרה ועבודה שלימה, ואם ע"י טהרת ירוח כל דהוא נענדם הצורה לו לאדם לטרוח אלף אלפים טרומות ולהוליא כמה הולאות על כך, ולכן אל יסוּב מפני כל לטבול במקוה טהרה כל אשר יוכל, לשם משוזה לטהר מטומאת עונותיו, וכפרט לטהר מטומאתו אם נטמא בשום דבר לא יעבור כי טהור טהור יקרא, הקצ"ה טהור ומשמיו טהורים, והעונד אם ה' טהרה הנה שכרו עונה כפולה וכו', כי הנה לטהר טהרה גופו מסייעין אותו מן השמים להנין ולהשכיל צמורה ולעבוד עבודה שלימה וליראה ולהאזהרה אם ה' הנהג והנורא יראת ה' טהרה. עכ"ל. (טהרה)

בספר קרינא דאגרתא למרן הסטייפלר זצ"ל

וז"ל: להיות רגיל מאד בטבילה, וטבילת עזרא יהיה כחובה,

וזה מביא לידי קדושת המחשבה וטהרת הנפש. (מכתב נ"א אות ג')

- ✦ מרן הסטייפלר זצוק"ל היה הולך למקוה יום יום וגם בשבת, ואף בנה מקוה בביתו ברח' רש"ב"ם 21. ואח"כ בביתו רש"ב"ם 10. ופעם שאלו אותו מדוע ספריו התקבלו בתפוצות ישראל יותר משאר ספרים, וענה כי כל פעם לפני שכתבם היה טובל במקוה, וכשסיפרו זאת לפני בנו מרן הגאון ר' חיים שליט"א, ענה דכן סיפר לי אבא שהיה טובל בכ"פ לפני כתיבתו את ספריו.
- ✦ מרן החזו"א זצוק"ל הקפיד מאד על טבילת מקוה וכידוע גם היה לעצמו מקוה בביתו, הנמצא ברח' חזו"א 31. וסיפר הגר"ח קנייבסקי שהחזו"א היה אומר להשואלים לטבול בעת הצורך ובערב שבת. ומרן הגאון ר' שמואל אויערבך שליט"א כתב בהסכמתו לספר טהרת התורה, ח"ל י"גם עובדא ידענו בזה מרבינו הגדול בעל החזו"א ז"ע אשר מאד הקפיד והזהיר על זה.
- ✦ מרן הגאון ר' שמואל אויערבך שליט"א כשראה קונטרס זה, שמח ואמר שאפשר לכתוב דאביו זצוק"ל מאד הקפיד על טבילת מקוה. גם אמר מרן שגדל ענין המקוה כבר מוכר בראשונים, ושדבר פשוט וברור שישוד גדול הוא לכל בן תורה לעליותו בתורה ויראת שמים. גם סיפר מרן שליט"א על אחד ממכריו שפעם היה אצל מרן החזו"א זצ"ל וכשראה אותו החזו"א אמר לו לילך לטבול במקוה.

הנהגותיו של מרן הגרא"מ שך זצוקלה"ה

- ✦ מרן הגרא"מ שך זצוקלה"ה בצעירותו היה הולך למקוה בכל יום יום, והיה הולך למקוה בישיבת חכמי לובלין הסמוך לישיבת פונוביו [מקור דבר זה מאחד מתלמידיו המקורבים, ששאל את מרן זצ"ל כשהיה עדיין בחור, אם ללכת למקוה בכל יום, וענה לו מרן גם אני הייתי הולך למקוה יום יום בישיבה של הרב ויאנור שליט"א]
- ✦ גם כשהגיע מרן זצוק"ל לגבורות, מ"מ בימי שלישי - יום שהיה אומר את השיעור כללי, היה הולך למקוה באותו בוקר. (עובדה זו סיפר תלמידו הגאון רבי מאיר הייזלר שליט"א (ראש ישיבת סוכטשוב בירושלים), שהיה מלוח אותה אחר התפלה בישיבה), וכן סיפר הגרמ"מ שולזנברג שליט"א באחד מהספריו שמרן זצוק"ל היה הולך למקוה לפני אמירת השיעור כללי, ושפעם אירע שנהג הרכב הרגיל לקחתו למקוה לא הגיע, והלך מרן ברגליו למקוה.
- ✦ מרן זצ"ל היה הולך למקוה בכל ערב שבת, עד עשר שנים לפני פטירתו, [כן סיפר ר. ר. וו. שליט"א (נאמן ביתו של מרן זצ"ל) שהוא בעצמו ליהוה אותו משך עשרות בשנים].
- ✦ ידוע על כמה וכמה בחורים מישיבת פונוביו, ששאלו את מרן אם לילך למקוה יום יום, וענה להם ודאי שזה דבר חשוב מאוד, אמנם הדגיש להם שלא יהא זה על חשבון התפלה בישיבה.

דברי מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א

כתב מרן בספרו "אורחות ישר" (טהרה) וז"ל: הנה דעת הרבה קדמונים שלא בטלו טבילת עזרא אלא לתורה, אבל לתפילה אסור עד שיטבול, והיא דעת רב האי גאון (מובא ברא"ש הרי"ף פ"ג דברכות) ורבינו חננאל (מובא בתוס' תלין קכב ד"ה לגבל) ועוד הרבה ראשונים, וגם הרמב"ם שפסק בסוף הל' ק"ש שבטלוהו לגמרי תמהו עליו ראשי ישיבות בבל, והשיב להם שמימי לא בטלה אפילו שעה א', אלא שלא היה יכול לכתוב בחיבורו כי אם היוצא מן הדין על פי ההלכה, כמ"ש רבינו יונה פ"ג דברכות, ואף דבשו"ע נפסק כרמב"ם מ"מ כתבו האחרונים שהנהגה לטבול תבוא עליו ברכה כמ"ש במ"ב ס"י פ"ח סק"ב בשם הפמ"ג, וגם הרמב"ם עצמו כתב בפרק ד' הלכה ו' מתפילה מנהג פשוט בשנעד ובספרד שאין בעל קרי מתפלל עד שרוחץ כל בשרו במים.

ובשו"ת מן השמים [שהיה אחד מבועלי התוס', וברוח קדשו היה שואל שאלות בבי"ד של מעלה, וחיבר מזה שו"ת הנ"ל] שאל אם יש להקל בטבילת עזרא לתפילה והשיבו לו ועברתם את ה' אלוקים הוי אומר זו תפילה, ואפשר טמא ומקריב קרבן, וא"ת שאר טומאות אינו דומה טומאה מאונס לטומאה מדעת, אינו דומה טומאה הבאה ממקום אחר לטומאה היוצאת מגופו, עזרא כשתיקן ברוח הקודש ראה ותקן וכו' ודבר זה גורם אורך גלות, כי אם היתה תפילת ישראל כתקונה כבר נתקבלה תפילתם זה ימים רבים עכ"ל.

ובמגיד מיישרים להב"י ז"ל [ששלחו לו מלאך מן השמים ללמוד תורה, וחיבר הבי" ספר מזה], פ' בדר, א"ל המגיד אל תבטל תמיד טבילת בע"ק כי אין אתה יודע מתן שכרה עכ"ל. והאריז"ל כ' (בשער רה"ק דף טו) אין דבר יותר מוכרח וצריך אל האדם בענין ההשגה כמו הטבילה, שצריך שיהיה האדם טהור בכל עת עכ"ל, וכ"כ בראשית חכמה (שער האהבה פ"א) ובחסד לאברהם (מב נהר גט) ע"ש שהאריכו בזה. וחז"ל אמרו ברכות כ"ב. כל המחמיר בה על עצמו מאריכין לו ימיו ושנותיו, והרבה גדולי ישראל לא ביטלוהו מימיהם כמובא בתולדותיהם, וראיתי בספר א' (כעת איני זוכר היכן) שכל החיבורים שנתקבלו ככל ישראל הם אלו שזמחבר נזהר בטבילת עזרא, והיום שמצוי מקאות וקל לטבול בודאי מי שיכול ראוי ליהדר בזה. עכ"ל הארחות ישר.

- ✦ שאלו למרן שליט"א, כמי שאין לו זמן לטבול, האם מותר ליקח זמן מלימדו ולהגיע מאוחר לסדר כדי ללכת למקוה, וענה: "מי שרוצה אפשר לו, ובלבד שלא יהא בה משום גול מהכלל".
- ✦ גם אמר מרן דאפי' ל' יהודא בן בתיה יש ענין לטבול אלא דס"ל דאין עצם הדבר תורה מקבלין טומאה ולכן אין הליטא נאסרת בגולה. והביא ראיה מהרמב"ם, דפסק כר"כ ואעפ"כ כתב הדמגוג לטבול, ורעה אם לר"כ אין אפי' ענין לטבול, א"כ מרוע הביאו להלכה הדמגוג לטבול. (וכן משמע בהמאיר - עין לשונו להלן כ' ב' בדברי הראשונים).
- ✦ גם אמר מרן דיש ענין לטבול אפילו בכל יום "דהמקוה מוספת קדושה וטהרה אפי' למי שהוא טהור", והביא ראיה מברכות ט"ז. ולרובא בכל יום כשנפג... ומתפלל מעלה עליו הכתוב כאילו טבל, והנה הנביא לא מדבר על טמא, ואם אין מעלה גם לטהור מה חשיבות יש בזה.

מצוה קע"ה: וז"ל שנטבול במי מקוה ואז נטהר מאיזה מין ממיני הטומאות שנטמא בו, שנאמר ורחץ את בשרו... אבל הענין הוא שהודיעתנו התורה, שמי שירצה להיטהר מטומאה לא יתכן לו זה אלא בטבילה במים, וצייתנו לקבל הענין ולעשותו כן כשנרצה להיטהר... ומכל מקום אין זה ממינת החסידים ואנשי מעשה להיותם מטומאים בטומאתם, כי הטומאה מאוסה והטהרה אהובה, ונפשו של אדם מתעלה ומודרכת בטהרה... ועוד נאמר בענין, שיש בטבילה רמז אל הטובל שינקה נפשו מכל חטא, כמו שטבע המים לנקות כל דבר המתכנס בהן; ובמצוה קע"ג כ' יתן אל לבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו יחדש גם כן פעולותיו לטוב, ויכשיר מעשיו, וידקדק בדרכי השם ברוך הוא... והשומע ישמע והחדל יחדל, עכ"ל:

דברי הראשונים

כ' רבינו יונה "שהתפילה יותר מקובלת עם הטבילה לדברי הכל" (ברכות י"ג - בדפי הר"ף). וב' הרא"ש (בארחות חיים להרא"ש אות ע"א) "אל תתפלל בלא נקיות כפים ובלא טהרה, כי תפלתך לא תהא נשמעת". וכתב רבינו תם בספר הישר (שער י"ג) "ויהיה גופו טהור ונקי מכל טומאה וירגיל לרחוץ ולטהר גופו בכל פעם אז ישיכל לעשות כי נקיות הגוף יחדש נקיות הלב. והמאירי כתב (ברכות כ"ו) "כלל גדול אמרו אין ד"ת מקבלין טומאה, מ"מ טבילה זו קדושה גדולה היא וכל המחמיר תבוא עליו ברכה... ולא עוד אלא שכמה פעמים אדם ניצל מעבירה כסיבתה".

דעת הרמב"ם

כתב הרמב"ם (בהשקפתו באגרת לפסיא) "זה העני שאמר עלי שאיני רחיצין מן מקוה שאמר עלי שמים וארץ שמעולם לא נמנעתי מלרחוץ". וכן כתב רבינו יונה (ברכות י"ג) - בדפי הר"ף) "ז"ל וכ"כ רמב"ם ז"ל דכל ראשי ישיבות שבבבל תמחו עליו למה היה מקיל כ"כ בענין טבילת בע"ק, והוא ז"ל השיב להם שמימי לא בטל אותה, אפי' שעה אחת אלא שלא היה יכול לכתוב בחיבורו כי אם היוצא מן הדין עפ"י ההלכה. הנה ענין ברמב"ם סוף הל' מקוואות, וז"ל דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירת הכתוב הן ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא... והדבר תלוי בכוננת הלב, ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכין לבו לטהר כיון שטבול טהור, כך המכין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשיות שהן מחשבות האון ודעות הרעות כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור עכ"ל. ויש להמחיש דלכאורה מבורר בהרמב"ם דהתורה עצמה חשובה ל"מי הדעת" ומטהרת מטומאה, וא"כ למה הקפיד הרמב"ם ע"ע כ"כ שלא להשאיר בלא טבילה אפי' לשעה, ולא לסמוך על גודל קדושת תורתו להטהר. אמנם התיידי בעזה"י דבאמת לא כתב הרמב"ם ד"מי הדעת" מטרתה רק "מטומאת הנפשיות שהם מחשבות העון ודעות הרעות", אמנם טומאת הגוף גזי"ח היא דאינו מטהר אלא בטבילת מים.

רבינו הגר"א

בספר פאת השולחן להגאון ר' ישראל משקלאוו (שהיה אביו מו"ל למדי הגדולים והגר"א) בתוספותיו על ספרי מעשה רב כתב וז"ל דטבילת בע"ק היא מזהיר מאד לטבול, וכן כתב בס' בית יעקב (ס' ט"ז) "בטבילת קרי לתפילה, היה נזהר ומהיר מאד שלא להתפלל עד שיטבול", וכן בס' שיח אליהו. וכתב הרה"ג ר' משה שטרנבוך שליט"א (בתשובות: הנהגת ח"ב סי' ר"ז) על מה דהרבה בני תורה אינם נזהרים על טבילת מקוה, וז"ל: והדבר תמוה שרבינו הגר"א זצ"ל הוא המחמיר לטבול... ונראה דמאתר שלפי הגר"א זצ"ל רק טמא טובל נהגו להסתיר הטבילה... ודבר זה מדרכי הצניעות, ושמעתי מהרבה גדולי עולם זצ"ל שהסתירו לעולם שטבולו, ומהו יצא שבסוף דימו שלדעת גאוני ליטא אין צריך לטבול אפי' לטומאה, ודבר זה בהחלט לא נכון, ואדרבה לכת"ר יתגלגל זכות לפרסם חובת טבילה, ולא יעסקו בקדושה בטומאת הגוף כשהמקוה סמוך וכו' עכ"ל.

הנהגות גדולי ישראל זצ"ל

- ♦ על הגאון הק"ר ר' עקיבא איגר זצ"ל, כתב (בס' חתן סופר שהקדמה לסוגיות השי"ס חרי"מ בבית אבות ה' ד) וז"ל: בכל יום בקומו בזריזות גדול הלך למקוה מים, לא עצרוהו גשם ושלג, גם בימות החורף והמים נקראים לא מנע אי"ע מזה, ותמיד הקדים לילך טרם האיר השחר, בעוד כולם ישנים על מטתם. טעם אחת לא היו בקו הבריאות, וזוגתו הצדיקת הטמינה מפתח המקוה שהיה רגיל בה הרבה גם בלילה, בי הרופאים צוּוּ עליו למנוע מהמקוה בעת חליו, ובאמצע הלילה רצה לילך להמקוה ורופש המפתח ולא מצא, ונצטער על זה, וכמו חצי שעה אה השמש ודפק על פתחו והביא לו מפתח מהמקוה, ואמר לו שבא לו בחלום שהוא צריך למפתח המקוה.
- ♦ על רבינו החפץ חיים זצ"ל סיפר בנו הגר" אריה לייב (בספרו דוגמא מדרכי אבי סימן א) וז"ל: גיסי הרב ר' מנדור אמר לי כי מר אבא היה מדבר עמו על דבר זהירות בטבילה, ואמר לו כי לא ביטל מימיו טבילת טהרה, עכ"ל. ועייש עוד שסיפר בנו על פ"א שהיה המקוה רותחת מאוד, והמסיר הח"ח נפשו לטבול שם, עד שביצאינותו נפל מעולף, והיה בלא הכרה לכמה שעות.
- ♦ על רבינו הנציב מוואלאזין זצ"ל כתב (בספר מריצו תורה ומוסר ח"א ע' ל"ב), וז"ל: לעיתים קרובות מאוד, טבל את עצמו במקוה לשם תוספת טהרה, ובמיוחד לקראת ימי שבת וחג.
- ♦ האדרת - הגר"א אליהו רוד תאומים זצ"ל אב"ד פונבז' ומיר, כתב בצוואתו, "עשיריות שנים נהגתי עצמי לטבול תמיד ובצנעה בטרם עלות השחר, כן בשבת, כן במועדים, ובימי חול, גם בערב ר"ה, ואיש לא ידע מזה, והייתי רזין מאד בזה, אך בשנים האחרונות ב"מיר" או אפשי לי מכמה טעמים, ה' יכפר לי". (סי' הנהגות צדיקים חיד עמי תרי"ח ובכסף הד' אות לו)

על הגאון מקוונא רבי יצחק אלחנן ספקטר זצ"ל כתב (בספר תולדות יצחק פי"ב) וז"ל: היה מחדר מאד לטבול עצמו במקוה בכל עת מצוא, ולפעמים איזה פעמים בשבוע, וגם בימי זקנותו וחולשתו התגבר לטבול עצמו עכ"ל.

על הסבא מקלם זצ"ל סיפר בס' קדשי יהושע (ח"ה בסוף) להגר"א גלדצילער שליט"א מה שסיפר לו הגה"צ ר' אלי' לאפיאן זצ"ל ח"ל: פעם נכנס אברך באשמורת הבוקר לתלמוד תורה (בקלם), והרגיש הסבא רש"ז ברוח קדש צריך טבילה, ועבר בו איך מלאו לבך להכנס לתת בלא טבילה מקודם, וסיפורתי מעשה זו להגאון ר' יעקב קאמינצקי זצ"ל והקשיתי לו דלכאון ירצאי ישיבות ליטא אז נהנהר בטבילה זו, והשיב לי דודאי גם בליטא היו נזהרים בטבילת עורא, אלא דהלכו למקוה רק אם היו צריכים טהרה ולא סתם, והלך הלכו בצניעות, ומתוך צניעות זו נתבטל המנהג מבניהם, עכ"ל.

ובספר טהרת שבת כהלכתה (קמ"ג) מביא מהגר" אברהם חיים שפיצר ח"ל: שאלתי את פי מורי הגאון ר' יעקב קאמינצקי זצ"ל בגדולי ות"ח שבליטא אם היו נזהרים בטבילה זו, והשיב עלי בתמהון, מה זו שאלה, בודאי היו נזהרים לעת הצורך.

הסבא מנובהרדוק זצ"ל (מובא בספר גשר צד) היה טובל מדי בוקר במקוה טהרה, וזאת אחרי שהסתכל מספר פעמים לראות אם אין איש רואהו, ובין טבילה לטבילה היה מתפלל "לב טהור ברא לי אלוקים וגו'".

באגרות משה (י"ד ח"ב דף ק"ס) ח"ל ופשוט לעיני שאף אלו שאין נזהרים בטבילת עורא מחוייבין לעזור לבנין מקוה, דודאי יש להחשיב גם מקוה דאנשים מצרכי העיר מאחר דבר הראוי להזוהר בזה, שאין לך צורך גדול מזה שכל מי שירצה לקיים כל מילי מעלייתא ומילי דחסידייתא שיוכל לקיים, עכ"ל.

הגר"א בעניש פינצקל זצ"ל היה טובל בצנעה במקוה וגם בשבת. (שמעתי מפי הנכדים)

מין הגאון הרי"ש אלישיב שליט"א

סיפר נכד מין הגאון הרי"ש אלישיב שליט"א, שזקנו מרן שליט"א תמיד מזהיר להיות מקפיד מאד על טבילת מקוה, ומרן שליט"א עצמו עד זקנותו היה טובל בכל יום ממש בצניעה בשעה 4 לפנות בוקר, ולפעמים בשעה 2. ובאמת דכמעט שכל גדולי ישראל היו מקפידים מאד על הטבילה, אלא דהיו טובלים בצניעה לצניעות. ובפלא יועץ כ' ח"ל כי הבא לטהר בטהרת גופו מסייעין אותו מן השמים הבין להשכל בתורה וכו', עכ"ל. וכן כי המקובל האלקי רבי חיים ויטאל זוק"ל (בספר עץ הדעת טוב) "האדם הרגיל להיות טובל מטומאת הקרי נפתח לבו בתורה וגם בעבודת קונו, עכ"ל. ואם היו איזה גדולים שלא טבלו, היה זה רק מתחת גודל הקושי שבימים, דבתיבה מקומות היה רק מקוואת קרים, והיה מויק לבריאותם, או משום דלא נתן להם טבעת נפשם להסית דעת מן התורה אפי' לרגע אם לא שהיו מחוייבים כן מצד הדין. ובאמת מה שהגיעו לכל מדרגותם, היינו מכה גדול עבודתם כיוון נפשם והתנתקותם לגמרי מכל תאוה - דלכן כל עבודתם היה בלתי לה' לבדו, ומעולם לא שרה עליהם שורש טומאה זו [שהיא 'קלות ראש וחוות הדעת' כספ"י ברש"י ברכות], וגם בכך גודל דביקותם בתורה לשמה בעמילות ומוס' נ' נפלאה עם המ"ח קנינים, עד שלא היה ביניהם להתורה שום חציצה - וכדכתב החפץ חיים (שעה"א א, א) דהתורה מטרתה כמקוה רק באופן 'שישעבד את כל גופו ואיבריו באמת להתורה ולא תהיה שום חציצה'. אמנם מה נאמר אנו דעדיין התאוות בלבינו ורחוקים אנו מעמלות והתמדת התורה באמת, ומי יאמר ותייזי ליכי שיהושב תמיד לימודינו ככל התורה ככל חציצה וכמקוה, וגם דאין השפעת התורה בשלימות אצלינו, דמחוסרים בהל"ח קנינים. (וכן מבורר כל זה בליקוטי מהר"ח ח"ב, א) והגם שגם היום יש גדולים ויחידי סגולה כאלו ואין להרר אחריהם, מ"מ לאנשים כמונו ודאי שאין לנו אלא מה שגילו רבותינו שרצונו ה' שישתדל לעבוד אותו בטהרה, וכלשון מרן הגר"ח קנייבסקי (בארחות יוסף) "היום שמצוי מקוואות וקל לטבול בודאי מי שיכול ראוי ליותר בזה".

ע"י הטהרה מרגישים דביקות וקירבה לה' בתפילה

כתוב בתורתנו הקי' יודעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים אין עז מלבדו, ומבואר מהפס' חיים דיינו משום דרק עיי' הלב מקושר "הדעת" לגוף האדם להשפיע על טבעו ומידותיו ולשנותו לטוב. והענין כדמבואר בספרי רבי צדוק ז. ק"ל, דתנה חלב היא כל ההרגש מקור החיות של האדם שענינו להרגיש "הדעת" שבמוח (שהיא האמונה והתורה) ולעורר עיי' תשוקתו הפנימית להתקרב לה', ולהחיותו בכח. חדשות לשנות מעשיו ולחיות באמת על פיה. אמנם אי"פ ד"השבת הדעת" בלב היינו בריבוי ההתבוננות, מ"מ כח הלב 'להרגיש' ולהשפיע על האדם תלוי הרבה בגודל טהרתו, והיינו שמתפללים "ויהיו לבנו לעבדך באמת".

ובזה תבין יסוד "העבודה בשלב" בתפילה - דהנה כל יסוד התפילה היא גופא לבדק ולקשר האדם לבורא עיי' יישובת "הדעת" והאמונה שבדיבורי התפילה בהלב, עד שירגיש בחוש ממש קירבתו ית' והשגחתו ואתהונו עלינו, וזהו להתעורר בעוד חשק וכח לעבודתו ית'. **אמנם כשהאדם טמא, הטומאה שוכנת על לבו וסותמת ומחלשת אותה מלהרגיש**, דהטומאה גזיח"כ היא שפועלת מחיצה בינינו להקב"ה וסותמת הלב מהקדושה והדביקות בעבודת ה'. וז"ל הפס' **ויקץ** (טהרה) "טומאת גוף ונפש הן הם מסכים המבדילין בינינו לבין אבינו שבשמים". ועי' בראשית חכמה (שער אהבה יא) ח"ל הטומאה מטממת לבו של אדם ועיקר האהבה והדביקות תלוי בטהרה הלב... אמנם תפילה היא בקשת רחמים ותחנונים וצריך כונת הלב... ובהיות גוף טמא בודאי יגיע קצת פגם לנשמה, ואי אפשר שיכונן כראוי בלי שתבלבלו מחשבה אחרת ומתפרדות מהשורש העליון, שהרי הוא נפרד על ידי הפגם שבנשמתו כדפי' בתיקונים.. ולכן אי אפשר שיהיה לו דביקות". ובאמת דהוה מעיקרי הגורמים לגודל הקושי בעבודת התפילה, דמחמת הטומאה קשה להרגיש דיבורי התפילה, ושאונו מדברים עם הקב"ה, ולכן הרבה פעמים תפילתנו היא בקרירות ובלא לב.

המקוה מחדשת האדם, ונותנת כח ללמוד ולהבין בתורה יותר

והנה כשטובל במקוה כי הראשית חכמה "הטובל הוא דבך בהוי"ה ממש לטהר גופו במים ונפשו ברוחניות השם השורה שם, ועי' הטובלה ממשית מעליו רוח הטומאה ומתלבש בו סוד הנשמה נוספת בה. וביציאת האדם מהמקוה הרי נתקנו איבריו ונשמתו והרי הוא חדש ואין לחיצוניים חלק בו וירגיש האדם בעצמו רוח חדשה מניצוץ הנשמה שחזרה אליו". ומכח זה מרגישים בחוש קירבת ה' ופתיחת הלב והמח בתפילה ותורה, עם חשק וכח חדש להתבונן ולעמול בהם יותר. (ובפרט ובעיקר כשמתפלל או לומד בתורה מיד אחר הטבילה).

ואמר מרן הגר"ה קנייבסקי שליט"א דייש ענין לטובל אפי' בכל יום דהמקוה מוספת קדושה וטהרה אפי' במי שאינו טמא" נעי' ראיינו בעמוד א'. וכן נהג ריקעי' והרבה גדולי ישראל - ומה שלא חשבו זה לביטול תורת, היינו משום דהמקוה גופא מוספת כח ללמוד ולהבין בתורה הרבה יותר, וכדמבואר בהפס' **ויקץ** וז"ל ה' עובד ה' כהנה שכתו טובה וכפולה... ומסייעין אותו מן השמים להבין ולהשכיל בתורה. וכי המקובל אלקי רבי חיים ויטאל זצוק"ל ט' עי' החיים טוב על הפסוק לב טהור) "האדם הרגיל להיות טובל מטומאת הקר' ושאר טומאות נפתח לבו בתורה וגם בעבודת קונו, ולבו נטהר מכל מחשבות רעות!" וגם דלפעמים (ובעיקר בירוק) גופו חלוש ואין הדעת מיושב, ופרט אם אנו בצער על מצבינו הרוחני או גשמי, או שנפלנו באיזה ענין - דאז קשה להתעורר וחסק להתפלל וללמוד כראוי - דהמקוה ממשכת כח וחיות חדש לשכוח העבר והתחזק מחדש בכל עת. וז"ל הש"ח חק' (האות פ) "מתבאר מהזוהר הק' כי סוגלת הטבילה היא להזיז הנשמה למקומה כי מי שהוא טמא אין לו נשמה ובפרט הפוגם בברית נשמתו מסתלקת" (ובאות ט) "לא באתי רק להודיע גודל מעלת המקוה אשרי מי שרגיל בטהרה זו תמיד ויועיל לטומאת העבירות ויבא לידי טהרת הלב".

הטהרה נותנת כח חיזוק בכל עת לעלות עוד ועוד בטולם התורה והעבודה

הנה הגם שנתון הקב"ה לכל אחד "מצבים" שונים וקושיים ברוחניות וגשמיות, שנטל כוחינו וחיותינו בתורה ועבודת ה', צריכים לדעת דאין רצונו ית' שנשאר ונחיה בוה, אלא שנצא ונתעלה ממנה בכח התורה והאמונה, עד שנגלה ונרגיש דבכל מצב וקושי הקב"ה עמנו, ושואו אהוב אותנו גם עכשו תכלית האהבה - ורק כדי לזכך אמונתנו ומידותינו ולקרב אותנו יותר הוא ששם אותנו בה. אמנם למעשה כשאנו בצער על מצבינו ומרגישים רחוק מהקב"ה מחמת הרגשת הקושי או "פילה" בעבדותינו, למעמי קשה להתחבר לאמונה זו, ולהחיות המידות טובות, וההתישבות בתורה - עד שנשארים אנו בלא שמחה או כח להתחזק, ולפעמים במשך הזמן גם נופלים ממדרגתנו ומתייאשים מתוקף שאיפתנו לגדלות, בחושבניו "דזהו המצב והמציאות שלי" ובמקום שהיינו יכולים להתחזק ולהגיע לגדלות אמיתי במשך הזמן נשארים אנו כמעט באותה המדרגה הרבה מחוייני. אמנם יש לדעת דעי' בא כח המקוה דכשנרגשים רחוק מהקב"ה ובלא כח להתחזק - עיי' שיטבול במקוה ככונה לשוב ולהתקרב עוד הפעם להשיג, נמשכת בנו חיות וכח חדש שמבטלת צער הנפש ופותחת המוח והלב להרגיש מחדש מציאותו ית' עם השק ושמחה להתחזק ולהשיג. וז"ל הראשית חכמה "הטבילה במקוה הוא כעין חזרת הכלים אל הכבשן... גם האדם בהכנסו אל המקוה הוא כדי להכליל לחזור הנשמה הפגומה והאיברים ממקום שצאו ושם מתעלם כעבור מתעלם בבטן אמו, וביציאת האדם מהמקוה נתקנו איבריו ונשמתו הוא חדש". ובאמת דהוה דבר נחוץ מאד לבני עליה ועובדי ה' תמיד צריכים לעבוד על הרבה נפילות והסותרות כדי להגיע לשלימות בתורה ובתיקון המידות ואמונה. ולכן היה גדולי ישראל משתדלים לטובל אפי' כל יום והיינו לקבל חיות וכח חדש כדי להתחזק ולהמשיך בעבודתם תוך התחדשות ושמחה והרגשת קירבה לה'.

התשובה והשתוקקות לה' בשעת הטבילה וביציאתה

אמנם מבואר בהספרים (ע' ראשית, והרמב"ם, והתינך) שמעיקר הטהרה היינו הכונה והמחשבות של תשובה והשתוקקות לה' בהכניסה למקוה, והתפילה כלב תוך המים ממש שיעזר לנו השי"ת להתחזק ולהמשיך בעבודתנו. וגם לקבל בהמים לשכוח כל העבר ולחזור להקב"ה בתשובה ואמונה מחדש. גם מובא בספריי' שתוקף הרגשת הטהרה מאיר מיד אחר הטבילה וכמה שהאדם עסוק בעבודתו ית' אחי"כ. ולכן מיד בצאתו מהמים צריך ליכנס למחשבות של אמונה וחיות ולהשיב בהלב דאפי' שנראה אנו כל כך רחוק ובלא כח להתחזק - מ"מ ביד ה' הגדול ולחזק לכל, ואין רצונו ית' אלא שנחלש ונשתלל מחדש עוד הפעם ועוד הפעם ואפי' ביום אחד ובשעה אחת, דאהבתו ית' עלינו אין סופי, ורצונו לכפר אותנו בכל רגע ורגע ממש אם רק נתחזק בשמחה של אמונה לעשות מה שבכוחנו עכשיו. ובאמת אין ההצלחה והשלימות אלא תוך הרבה נפילות ופעולות קטנות של התחזקות ותפילות תוך הרבה חדישים ושנים, והקב"ה שמעשע אפי' בהפעולה הכי קטנה ומחשבות של תשובה. וז"ל ה' **חכמה (תנחו כי תשא ח) "אמר הקב"ה למשה תן דעתך על ישראל שיהם דבקים לי... לפי שהם חביבין עלי מכל האומות, והם סגולתי, ובהם חשקתי, ובהם בחרתי, שנאמר ובך בחר ה' אלהיך להיות לו לעם סגולה". ועלינו לדעת דאהבה זו יש להקב"ה על כל יהודי בפרטות, בכל רגע ומצב שבחינו, ואפי' בעת נפילותינו, וודאי שמשתוקק הקב"ה שנעשה כל שבכוחנו ליטהר ולהתקרב ולידבק בו כמה יותר שאפשר, וברוך אלקינו שבראו לכבודו.**

הטומאה גורמת חסרון בהיראת שמים שצריך בלימוד התורה

ובאמת ענין הטומאה מפוירש בברכות כב. דמועלת חסרון בהיראת שמים ללימוד התורה "דתנא והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתבי בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלקי, בחורב, מה הלך באימה ובריאה ב'רתו ובויע אף כאן באימה ובריאה ברתו ובויע, מכאן אמרו הובים המורעים ובאין על נדות מותרים לקרות בתורה ובנביאים... לשנות במשנה וגמרא... אבל בעל קריין אסורים". וכ' רש"י וז"ל כל הטמאים מותרים בתורה שאף הם יכולים להיות האימה וברתת אבל בעל קריי אינו אלא מתוך קלות ראש וזחות הדעת, עכ"ל. ובטור (ס' פ"ה) "כל הטמאים קוראים בתורה... ומתפללין חוץ מעבי'ק שבא מקלות ראש לכך אסור בדי'ת". ובב"י "ונתן רבינו טעם לדבר לפי שבא מקלות ראש, וכן משי' בפי' מי שמתוו'. ובחב"י "ידענו שמך על פירש דסיני" וכן משי' בריש ברכות ז'. והרי מפורש גודל כח טומאה זו דמחלשת הירא'ש בלימוד התורה עד שאסרה הברייתא אותו בת"ת. ואמר מרן הגר"ה אלישיב שליט"א בשיעורו על גמ' זו, דבאמת יסוד הך ברייתא דהטומאה פועלת חסרון בהיראה קיימת אפי' שבטלה תקנת עזרא, דדרשה זו לפני התקנה נאמרה ומחמת מציאות חסרון היראה שגורמת הטומאה בלימוד התורה. וכן מבואר ברש"י (ברכות יט) דכי' דבניהו בן יהוידע "טבל לקריו כדי לעסוק בתורה" וזה היה לפני עזרא.

ואמר מרן הגר"ה קנייבסקי שליט"א דבאמת גם ר' יהודה בן בתירא מסכים דהטומאה מחלשת ה', איש כדמפורש בהברייתא ויש ענין לטובל, רק דסי' לחי' הלימוד אסור כיון דעצם דברי התורה אינם מקבלים טומאה. ועי' **בנפש החיים** דהתורה צריך ללמוד תוך יראת שמים וטהרה הלב, ולכן צריך לחשוב לפני הלימוד בתשובה, ולאין מרגישיין יראת שמים בשעת הלימוד מותר להפסיק באמצע להתעורר בוה, וזה משום דאפי' דתמיד כשלומדים תורה אנו דבוק בהקב"ה מ"מ מדריגת הדביקות והשפעת התורה על האדם תלוי בגודל יראתו בשעת לימודו (ולשו' נפש החיים בהנהג). והרי דטבילת טהרה שייך לעיקר מצות לימוד התורה דבוה לומדים ביותר יראת שמים, ומקויים התורה יותר בידינו, וכלשו' רבינו הנפח"ח "הוא הגורם שתתקיים אצלו חכמת התורה".

א. שם עילם שמירת שבת פ"ג וז"ל בלב ויקרא פ"א, שמת דף ר"ל.
ב. וז"ל הנפש החיים (שער ד' פ"ו) ופי' זאת האמת שזו היא הדרך האמתי אשר בוה בחר הוא ית' שמו, שבכל עת שיכונן האדם עצמו ללמוד, ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל, עכ"פ זמן מועט בויתא ה' טהרה בטהרת הלב, להתודות על חטאיו ומועמא דלא, כדי שתהא תורתו קדושה וטהרה... ולהטוהר מעונותיו בהרהורי תשובה, כדי שיוכל להתקשר ולהתדבק בעת עסקו בתורה הקדושה בדבור ורצונו ית' שמו, וכן באמצע הלימוד, הרישות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט, טרם יכבה מלבו ויראתו ית' שמו שקיבל עליו קודם התחלת הלימוד, להתבונן מחדש עוד מעט ביאת ה', כשרז"ל (שבת לא.) וקאי על אמצע העסק בהבאות חכמת התורה, שראוי גם כן לערב בתוכו יראתו יתברך, כדי שתתקיים תלמודו בידינו... ואינו הישש בוה משום ביטול תורה כיון שהוא הגורם שתתקיים אצלו חכמת התורה, עכ"ל. ומדויק דברין דרק כפי היראה וטהרה הלב בשעת הלימוד כן מקושרים ודבוקים בהקב"ה עיי' התורה, ושמתקיימים בידינו.

מכתב הדרכה לתה"צ ר' יהודה זאב סג"ל זצ"ל ר"י מנטשטער

ומה ששאלת בענין הוהיריות בטבילה עזרא, הנה רבינו יונה בברכות בפרק מי שמתו בענין טבילת עזרא כתב, שהתפלה יותר מקובלת עם הטבילה, והשלישי גבורים כתב שם, שזה שאמרו בגמרא בטלה טבילת עזרא הוא שנהגו העם שלא כהלכה ולא מיתו בהם חכמים עיי"ש, ועליו לעשות כל העצות שתפלינו תהיה מקובלת שכל כחוננו הוא על ידי התפלה, ומכל שכן שתפלינו חלשה מאד, לכל המחיות נשתרל שתהיה בטהרה ומדברי רבינו יונה נראה שגם תורתנו יותר רצויה כשהיא בטהרה, וזה דבר פשוט מאד, ואני מעורר את האברכים בפרט בני תורה ובפרט מרביצי תורה שיהיו הזירים בטבילת עזרא.

ומדברי המשנה ברורה בסי' שכ"ו ס"ק כ"ד מבואר בסופו, דמותר לטבול בשבת מי שצריך, ואם המקוה היא חמה (ובאמת נכון מאד מאד שהמקוה לא תהיה חמה) כתב בתשובות אבני נור שצריכים לטבול רק פעם אחת ולצאת מהרה מהמקוה.

והנני מברך אותך שתוכיח לקדושתו וטהרה ולזרע קודש.

מכתב חיווק מהגה"צ ר' ישראל אלי' וינטרויב שליט"א בענין טבילת עזרא

הנה הגם הפשוט טבילה זו מסב בהלכות טומאה וטהרה ודין טבילה דידה הוא ככל ענין טבילה כנראה בשטח הסוגיא בברכות, מ"מ דברי רש"י שם (דף ס"ג) שדוקא על ענין זה חיובוהו בטבילה - לתורה ותפילה משום דטומאה זו בא ע"י קלות וזיחת הדעת דוקא. א"כ מבואר דבכח טבילת מקוה יש תיקון לענין זה, דאם לא, ורק הטילו עליו קושי כדי לנמנע היחיו אצל אשתו כתרנגול, למה בחרו דוקא ולא קושי אחר במילי דעלמא, והפשוט בזה הוא עדין: דידוע בכתבי המהר"ל ז"ל דטומאה הוא העדר, היינו שהוא תוצאה מחרבן המציאות (דף כ"ח), ועיקר שיעור קומה דהארם נגמיר כפי שיעור הדעת שלו דוקא, וכמ"ש (דרוס דף ט"ז) במיוחד עליו דא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה וכו', א"כ זיחת הדעת, הפוגע במהות הדעת הוא חרבנו. והטומאה היא הירושם הנשאר מן החרבן, וכאן בא דין שהרית מקוה להעביר רושם רע זה, ובוזה ניתן מקום לחזרת הדעת. ויצאיה מטומאה לטהרה הוא יציאה מן העבר להווה, וע"ע בפי"מ להר"מ פ"ב מפרה ותבין, וכשנכנס גם בלי צורך טומאה, רק כשמרגיש סתום לב ע"י טומאת היצר, אם יכנס בלב נשבר באמת, אז ע"י שנכנס למקום יקוה היום אל מקום אחד שכאן אין מקום חיות האדם, ותכן לפשוט צורתו הקדומת ולהלביש חיות חדש, דטומאת היצירה טומאה היא, ועינין בר"מ סוף ה' מקראות דיש מהלך בכח המקוה רמוח בה טבילה במימי הדעת. בהיות שדורנו לקה במיוחד בענין זיחת הדעת וקלות ראש הווי מקוה ענין חיוני לו ממש, ומתן תורה נקלטה בכח הדעת דוקא וכמ"ש אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים וכו'.

כתוב בספ"ק המקוה מושיע בכל הצרות כמ"ש (ויע"ה י"ד) מקוה ישראל מושיעו בעת צרה וגם ממשיך דעת וחסד עליון.

טבילה בערב שבת קודש

כתב רבינו הרמב"ל (בספרו הקדוש קיצור הכותנת) ז"ל: הנה בערב שבת אחר חצות תכין עצמך לשבת ותלך לטבול לטהר מהזוהמא של ששת ימי החול... וטובל שם ונטהר מכל הפגמים. ויטבול כפי חפצו... בתחילה לטהר עצמו מוזהמא של עיונות... וטבילה אחרונה לקבל קדושת שבת, עכ"ל.

- שאלנו למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א אם אפשר לבטל מסדרי הלימודים לטבול בער"ש, וענה בה"ל "אָ וְרֵא יְהוָה" - ס' אָ וְרֵא יְהוָה" - ג"ס סיפר שהחז"א היה אומר לטבול בער"ש. ובספר ארחות רבינו (שם דף ח"ב בהל' י"ג) ספר ל' בומר ישיבה מבית מאד שהיה לו שלושם ותשע מעלות חזם וזאל את מ"ר הספיילר וזקק ל"א לטבול בער"ש, ואמר לו מ"ר טבילה אחת לא מוקה ויטבול טבילה אחת רק שיעור להנבנב השב, עכ"ל.
- איתא בזה"ק (פ' ויקהל דף ר"ד) "כ"ד עיל (כשנכנסת) שבתא אצטריכו אינון עמא קדישא לאסחאה גרמייהו (לרחוץ עצמם) משמושא דחול, מאי טעמא, בגין (כ"ק) דבחדל רוחא אחרא אולא ושיטיא ושרא על עמא, וכד בעי בר נש לנפאק (לצאת) מן ההוא רוחא ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עילא, בעי לאסחאה גרמייהו למשריה עלה (ישרה עליו) ההוא רוחא עילאה קדישא".
- פלא ויעין (ע"ר טהרה) "ואם לעולם הטהרה במקוה הוא טובה, על אחת כמה וכמה בערבי שבתות וערבי ימים טובים וערב ראש חודש, שצריך לעשות הכנה, ולהיות כלי מוכן לקבל הארה ותוספת קדושה היורדת למטה בימים אלו, ומזווי שפעתם יומשך קדושה על נפשו רוחו ונשמתו, וישאר הארתם לכל הימים" (ז"ל מבואר בשל"ה הק') (שער האותיות את ק').
- בספר "זכור תורה משה" הבלע חלי אדם (סימן א' סעיף ב') "שיכול אדם להתכונן ולנסות, כי כאשר יכוון בדעתו ויהיה ידאת ה' לבבו, יהיו מעשיו רצויים, או בודאי לאר שילטון בערב שבת לקבל קדושת שבת, יבין בדעתו שיתוסף לו נשמה יתירה, וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק, אבל כשאין נשמתו טהורה, או לא ירגיש בקדושת השבת, עכ"ל".
- סוד ושורש העבודה (שער העליון פרק א') "לטבול את עצמו בערב שבת קודש שלא יכנס בקודש וטומאתו עליו טומאת הגוף ח"ו, אלא אף מי שעומד בחזקת טהרה מצוה גדולה לטבול בער"ש, כי הטבילה בער"ש מועיל לקבל מנשמה יתירה בשבת, ובלתי טהרת המקוה בודאי לא ישיגנה, ועיין בזה"ק".
- ראשית חכמה "והעיקר שצריך האדם לעשות ביום השישי בגופו, לקנות קדושת השבת ונשמה יתירה, היא טבילה בארבעים סאה, כדי לפשוט לבוש רוח חול, וללבוש רוח קדושת שבת".

טבילה בשבת קודש

כתב בשו"ע (סי' שכ"ו סק"ח) ז"ל אדם מותר לטבול מטומאתו בשבת, ובמ"ב ז"ל וכן נתפשת המנהג להתיר אך יזהר מאוד שלא יבוא לידי סחיטה דהוא איסור גמור, עכ"ל. ועל רבינו החפץ חיים עצמו כ' הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א (בס' תשובות הנהגות ח"ב סי' ר"ג), בזה"ל: ושמעתי מעד ראה נאמן שהקדוש החפץ חיים זצ"ל טבל בשבת בבוקר בצניעא, עכ"ל. * שאלו את הגה"ח הספיילר זצ"ל על מקוה בשבת, וענה לו בהתרגשות ובתמימה גדולה ברור שאנו נוהגים לטבול בש"ק בבוקר וכי אפשר להתפלל בלא מקוה (ספר טהרת השבת כהלכה עמ' י'). ובספר ארחות רבינו (הנהגת הספיילר) בזה"ל: בתשל"ב אמר מ"ר זקוק"ל לנכרו שיח' שהקפיד מאד לטבול בשבת בבוקר, ואם פעם לא טבל היה חסר לו עונג שבת ועכשיו בזקנותו קשה לו הדבר. ובפסח תשל"ל אמר לי מ"ר מ"שקטנותו הוא רגיל לטבול בשבת בבוקר, ואת החשבון מביא ע"ל. * וממרו הגאון הגר"מ אלישיב שליט"א מביא א"ש ב"מ (סימן א' סעיף ב') "א"ן ה"א (כ"ג) ש"י (כ"ג) שאמר - עליונו שבת את הביאור הלכה של המש"ב על ס' שכ"ו סעיף ח', שאין מי שחולק עליו, כי אכן זה דעת הגר"מ זצ"ל לעצם הדין שאם נטמא בשבת בכ"ו יזהר שלא יבוא לידי סחיטה, ואם הוא טהור גמור ורוצה לטבול בשבת שחרית משום תוספת קדושה אין בזה חשש מתקן מצד הדין וכו' (ומותר לטבול) ועיי"ש לענין חמין. * ובקיצור שו"ע ס' פ"ו ס"ד כתב מפורש דמותר האיש לטבול לקרוי בשבת. ובספר חיי אדם כלל ר"ב סי' י"ב - ח"ל מותר לטבול בשבת ובלבד שלא יחוטט השערות וכו' עיי"ש.

הנהגת רבינו החפץ חיים

כתב בספר חיי של רבי יוסף קדיש קרישביבסקי זצ"ל, בזה"ל: סיפר ר' משה מידלברג ז"ל, תלמיד ישיבת ראדין: באחת השבתות, התגנבה אל המקוה באשמורת בוקר קבוצת בחורים חסידיים מתלמידי הישיבה והוא ביניהם. לפתע שמעו קול חריקת מפתח במנועול הדלת ומחשש פן יתפסו, נסו כולם דרך החלון... ר' משה שלא היה ריוח כחבריו לא הספיק להימלט, ובלית ברירה מיהר להסתתר מתחת אחד הספסלים. הביט ר' משה בנכנס ממקום מחבואו והבחין כי האיש אינו אלא רבו "החפץ חיים". "אז ניגש רבנו אל המקוה", סיפר, "פגש את בגדיו סמוך למדרגות ואמר: 'דבשו', דו וייטיסן פאך אז איך בין עקעקען בי אהער פאר לכווןך [דבשו], אתה רבי יודע כי באתי לכאן רק לכווןך וירד לטבול". מנגנו של ר' יוסף קדיש היה לטבול במקוה מדי יום ביננו, ובשכ"ק, כשהמקוה היה סגור על מנועול ובריה, נהג להדיחק ולהיכנס אל המקוה בעד חלון צר, להיכנס ולטבול, והנה באחת השבתות השתחל כדרכו בעד החלון, וכשנכנס פנימה ראה לתדהמתו את רבו "החפץ חיים" עומד מולו. אמר לו רבו: "אם יש לך מסירות נפש לטבילת מקוה בשבת, לשם מה עלך לטרוח כל כך מ כאן ולהבא בוא עמדי בשעת בוקר מוקדמת ותיכנס את המקוה בדרך המלך".

הלכות נחוצות שתייכות למקוה בשבת (מתוך פירוט בכתב טבילה כ"ב)

בהסכמת מרנן הגאונים ר' שמואל הלוי וואגנר שליט"א ר"י נסים קרליץ שליט"א

א. במשנ"ב סי' שכ"ו סק"ח כתב ז"ל: צריך ליהור שלא יהיה (המקוה) רק פושרין דא"כ אמר לטבול בו עכ"ל, ובשעה ק"ה כתב דבשעת הדיחק יש לטמוך על הקרבן תנאול (פרק ב"ס כ"ב) שמיקל בטבילה. ובשנת א"כ סי' תכ"ז ח"ל וולת דבדיר המקוה חמה שטובלין בה בשבת וישבין עוד שם אחר הטבילה או קודם והישיבה ור"א שאמ"ר. אך ליכנס לטבול תיכף ולצאת לאחר הטבילה מיד שבוה יש מקום להתיר. עכ"ל.

ב. ובהמשנ"ב סי' ס"ג סק"ה בשם הספר חסידים ח"ל לכוון הטבול בשבת יותר שלא יחוטט עורו לנגבם, עכ"ל. והמתנגדים במטשפת או באנגבת מטבט דקה יהיו שלא יבואו לסחיטת הגב. וגם ישתדל להניח הנעללים במקום שלא ידטבו השרוכים, דאם הם יורטבו במים לא יוכל אח"כ לקשרם מטעם חסיטה.

ג. וצריך ליהור במקום שאין עירוב שלא ישלט את המגבת כיוו אכל מותר להתעסק בה ולהביא לביתו, שו"ת מהר"ש ח"ב סי' מ"ח. ואסור לתלות המגבת בשבת כדי לייבשה כמבואר בשו"ע סי' ש"א סמ"ב ובמ"ב, אבל מותר להניחה שלא כדרך שיהיה כמבואר במ"ב סי' ש"א סק"ק. והחזיר את המגבת הביתה ואין לו כל צורך בה בביתו ישתדל עכ"ל להשתמש בה קצת לניגוב כדי שלא יהא בזה משום מכין לחול, ויש שלמוזו וכות על המחזירים לביתם אפי' שאין משתמשים בהם כלום ובפרט כשיש חשש שיגנבו. (הערת הגר"ש וואגנר.)